

Ministerstvo zahraničních věcí
České republiky

Prezentace publikace

Česká zahraniční politika v roce 2013: Analýza ÚMV

Pondělí, 1. září 2014

Zrcadlový sál, Ministerstvo zahraničních věcí, Praha

ZAHÁJENÍ

Prezentace publikace *Česká zahraniční politika v roce 2013: Analýza ÚMV* byla zahájena vrchní ředitelkou Sekce analyticko-komunikační Ministerstva zahraničních věcí **Kristinou Larischovou**. Paní ředitelka Larischová poděkovala Ústavu mezinárodních vztahů (ÚMV) za snahu přispět a porozumět zahraniční politice České republiky. Vyjádřila rovněž jistotu, že projekt, který trvá od roku 2007, si již vydobyl důležité postavení mezi experty, neboť jedním ze zájmů vlády je podnítit veřejnou diskuzi o české zahraniční politice (ČZP) a politice Evropské unie (EU). Kristina Larischová rovněž vyjádřila svou lítost nad tím, že tato oblast nevzbuzuje větší zájem médií a některých politiků. Dále se pak věnovala představení samotné publikace.

Kristina Larischová poukázala na důležitý analytický příspěvek publikace. Nejedná se totiž pouze o suchý výčet empirických faktů. Letošní ročenka obsahuje dvě inovace. První spočívá v zahrnutí analýzy konceptuální tvorby ČZP a druhá vychází z úsilí propojit aktivity Ministerstva zahraničních věcí (MVZ) a ÚMV. Jedná se tedy o propojení informačního aspektu ze strany ministerstva a analytického bádání expertní komunity ÚMV. Nakonec Kristina Larischová vyjádřila své přesvědčení o produktivní spolupráci mezi ministerstvem a ÚMV, kterou je nutné zdokonalovat po vzoru zahraničních partnerů.

I. panel: Politický kontext, evropská politika, bezpečnostní politika a lidská práva: kontinuita a změna zahraniční politiky v roce 2013

Moderátorka: **Kristina Larischová**, vrchní ředitelka, Sekce analyticko-komunikační, Ministerstvo zahraničních věcí ČR

Autoři: **Vít Beneš**, Ústav mezinárodních vztahů, Praha

Ondřej Ditrych, Ústav mezinárodních vztahů, Praha

Michal Kořan, zástupce ředitele, Ústav mezinárodních vztahů, Praha

Vlastimil Nečas, odborný asistent, Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova

MICHAL KOŘAN

zástupce ředitele, Ústav mezinárodních vztahů, Praha

Michal Kořan zdůraznil, že ačkoliv se jedná o kolektivní produkt, tak zodpovědnost za každou kapitolu nese pouze její autor. Dále se zmínil o určitém problému, který nastal při tvorbě ročenky za rok 2013. Ten spočívá v tom, že v roce 2014 se projeví nové zásadní okolnosti, které vycházejí z událostí z roku 2013. Současná ročenka obsahuje nový konceptuální rámec, který zahrnuje otázku, jak Česká republika čelí tváří v tvář zahraničním událostem ve světě a Evropě. Jedná se tedy především o to, zda ČR reaguje aktivně a sama uvádí témata, nebo reaguje pouze pasivně, či výzvy naprosto ignoruje. Dále se publikace snaží zjistit, zda a kdy dochází k politizaci a polarizaci mezi politickými aktéry a mezi institucionálními aktéry. Do jaké míry politické zázemí ovlivňuje ČZP a do jaké míry vnitřní spory ovlivňují ji. V tomto ohledu podle pana Kořana dochází k reaktivnímu jednání, někdy až nezájmu, adaptaci a přejímání agendy. Na to navazuje i nedostatečná politizace zásadních otázek.

Dále bylo prezentováno pět základních argumentů: 1. chybí meritorní diskuze na politické úrovni, nanejvýš dochází k politickému populismu; 2. se velice negativně projevil dopad politické krize a s tím i související spor o kompetence, nikoliv o obsah politiky. To se například projevilo ve sporech mezi prezidentem a premiérem, v problému jmenovat ministra obrany a blokování jmenování velvyslanců prezidentem Zemanem. Obecně panuje politická sebezahleděnost a převaha formy nad obsahem; 3. nadále klesá role Poslanecké sněmovny. Zde se především projevilo dopad politické a parlamentní krize, kdy se Parlament v podstatě vzdal role coby aktéra zahraniční politiky. Parlament bez diskuze schvaluje mezinárodní smlouvy a diskuze chybí i na interpelaci, kam členové vlády nechodí. Tento nezáměr o zahraniční politiku se projevuje i na výboru, který se v průběhu parlamentní krize ani nesešel. Důvod pro takovýto trend může být odchod osobností z politické scény se silným názorem a zájmem diskutovat; za 4. s tím souvisí růst „exekutivizace“ zahraniční politiky, kdy dochází k přesunutí stále více rozhodnutí do rukou exekutivy bez zapojení Parlamentu. K té dochází již od roku 2009, kdy bylo zapotřebí vytvoření přechodné vlády Fischera; za 5. se Michal Kořan vyjádřil o rostoucí hrozbě pro ČZP, pakliže nedojde k obratu čtyř výše zmíněných trendů. Pokud se totiž ztrácí zájem o diskuzi, jen úzký okruh lidí bude rozhodovat o důležitých zahraničně-politických otázkách. Politická veřejnost pak ztrácí kapacity jim čelit. V tomto ohledu může být ohrožená i spojenecká solidarita a loajalita, neboť koncentrace moci v úzké skupině lidí bude vést k prosazování svých vlastních korporativních zájmů.

Nakonec pan Kořan konstatoval, že místo toho, aby s postupujícím časem ČZP sílila, tak naopak politické sebevědomí oslabuje. V samotném závěru své prezentace Michal Kořan poděkoval autorům, veřejnosti, ÚMV a MZV ČR.

VLASTIMIL NEČAS

odborný asistent, Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova

Vlastimil Nečas rovněž poděkoval MZV a ÚMV. Ve své prezentaci se soustředil na mediální stránku zahraniční politiky. Koncentrace na česká média je nutná nejenom vzhledem k jejich schopnosti obracet se k veřejnosti a oslovovat voliče, ale i schopnosti akcentovat témata a podněcovat diskuzi.

Během svého výzkumu se pan Nečas soustředil na vybrané události, které byly výrazně odraženy v mediální diskuzi. V roce 2013 se tak např. jednalo o *vyvěšení vlajky EU na Pražském hradě, Benešovy dekrety, prezidentskou volbu a konflikt v Egyptě a Sýrii*.

Při svém referování se česká média uchylují k selektivě a redukci témat. Dochází často k personalizaci. Česká média tak akcentují vždy český rozměr a domácí aktéry české politiky. Dále pak dochází k růstu polarizace, emocionální diskuzi a k uchylování se k historickým narativům, v první řadě například k „Mnichovu“. Co se týká diskuze o pozici ČR v mezinárodních organizacích, tak se zdůrazňuje suverenita a národní hodnoty.

Média jsou rovněž značně homogenní v tom smyslu, že prezentují stejné události a témata. Je však otázka, jak hodně jsou tato témata opravdu důležitá.

VÍT BENEŠ

Ústav mezinárodních vztahů, Praha

Vít Beneš se ve svém vystoupení soustředil na evropský rozměr zahraniční politiky České republiky v uplynulém roce. Rok 2013 byl podle něj především rokem velkých očekávání v otázce směřování ČZP. V tomto roce došlo k prezidentským volbám a ke skončení funkčního období prezidenta Václava Klause, který se vždy vyznačoval polarizací evropských témat, a k pádu Nečasovy vlády.

Co se týče prezidentské kampaně, tak ta se příliš nevyznačovala diskuzí o evropských otázkách. Miloš Zeman se projevoval jako federalista, ale dle slov Víta Beneše projevoval i určitý „hospodský“ skepticismus k různým aspektům politiky EU, jako například *vnucování žárovek* apod. Na druhé straně jeden z prvních kroků, které prezident Zeman udělal, bylo vyvěšení vlajky EU na Pražském hradě. Jednalo se především o symbolické gesto, ale podle slov pana Beneše až příliš symbolické. Co se týče období fungování Nečasovy vlády, tak zde opět převládá symbolismus nad racionální a ideovou pozicí vlády. Během vlády premiéra Rusnoka pak došlo k růstu pragmatismu a zároveň růstu „exekutivizace“. V období parlamentních voleb a voleb do Evropského parlamentu se ukázalo, že politické strany nejsou schopny politizovat témata spojená s EU.

Vít Beneš si dovilil polemizovat s tvrzením Michala Kořana, že na české politické scéně panuje nezájem o zahraničně-politická témata. Například Parlament projevuje zájem o témata spojená s EU a patří mezi nejaktivnější unijní parlamenty v otázce komentování legislativy EU. Senát například dvakrát zvedl žlutou kartu a z toho jednou se jeho připomínkami zabývala Evropská komise. Je ale pravda, že tato aktivita se neprosakuje do médií a veřejné sféry. Nakonec v roce 2013 skončily střety mezi prezidentem a premiérem a rovněž došlo k ukončení dvojkolejní politiky ve vztahu vláda-prezident a na samotném Úřadě vlády.

V závěru Vít Beneš konstatoval, že politizace měla nízkou úroveň a k zásadním politickým změnám ve vztahu k EU nedojde. V rámci evropské politiky v České republice převládá reaktivní postoj, a to hlavně v otázkách prohlubování eurozóny a bankovní unie.

V tomto ohledu **Kristina Larischová** konstatovala, že ti aktéři co nemají politizovat, politizují a naopak.

ONDŘEJ DITRYCH

Ústav mezinárodních vztahů, Praha

Ondřej Ditrych se soustředil na bezpečnostní dimenzi politiky. Konstatoval, že anexe Krymu a krize na východní Ukrajině v roce 2014 zamíchala karty. Pokud se ale soustředíme na rok 2013, tak přetrvala kontinuita zahraniční politiky.

Česká republika se dlouhodobě angažuje v misi ISAF, KFOR a v roce 2013 došlo k významnému příspěvku v rámci mise v Mali. Česká bezpečnostní politika nevyvíká politizaci. Pouze snad mise v Mali byla předmětem určitých sporů v Parlamentu, kdy se KSČM kategoricky stavělo proti účasti České republiky. Dochází rovněž k „otřukávání“ návratu ČR do misí OSN. Dále pak roste důraz na kolektivní obranu. V tomto kontextu pan Ditrych zmínil cvičení *Steadfast Jazz 2013*. V současné době vzhledem k probíhajícím událostem na Ukrajině je bezpečnostní politika mnohem více politizována než v minulosti, například v otázce uvalení sankcí.

V roce 2013 probíhala příprava dvou dokumentů: *Dlouhodobý výhled pro obranu 2030* a *Koncepce rozvoje dopravního a vrtulníkového letectva AČR*. Nicméně oba dokumenty nebyly připraveny včas, vzhledem k parlamentní krizi a úřednické vládě, a rovněž probíhající ukrajinské krizi. Dále došlo i k diskusi o pronájmu nadzvukového letectva.

V roce 2013 nakonec došlo k posunu od úplně reaktivní politiky k politice trochu aktivnější. Například po nástupu prezidenta Obamy Česká republika sice zůstala ve vleku americké politiky, ale příležitostně došlo i k udílení lekcí americké administrativě v oblasti politického realismu. Nešlo však o jakousi emancipaci české zahraniční bezpečnostní politiky, jistá míra reaktivnosti je totiž pro malé státy očekávatelná.

Otevřená diskuze

Filip Tesař (externí výzkumný pracovník ÚMV) vznesl komentář k prezentaci pana Kořana ohledně politických osobností, což je podle něj klíčové pro tvorbu ČZP. Podle pana Tesaře většina poslanců a senátorů se domnívá, že se věnují zahraniční politice, avšak necítí potřebu o ní nijak diskutovat, neboť jsou přesvědčeni, že všemu rozumí. Vygenerování osobností pak souvisí s ideologickým pojmáním české politiky a v tomto zahraniční politika ztratila dech, k čemuž dochází i v oblasti domácí politiky. Proto roste význam korporativního pojmání politiky. Dnešní generace, která má zájem o zahraniční politiku, nehledá uplatnění v politických stranách, protože ty prakticky nenabízejí žádné uplatnění v oblasti zahraniční politiky, proto se uplatňují ve státní správě nebo v akademické sféře. Současně dochází k naprosté redukci zahraniční politiky v ideologickém rozměru. Tudíž podle pana Tesaře ČZP byla dlouhou dobu samá kost a kůže, pak zmizela i kůže a zůstala pouze „komunistická kost“, což je podle něj pouze kost v hrdle.

Jiří Schneider (Pražský institut bezpečnostních studií) se obrátil s otázkou na Vlastimila Nečase ohledně mediálního nastolování témat a jejich rámcování. Jakou roli pak hrají sociální média v diskusi o ČZP. Dále pak položil otázku, zda depolitizace není zabudována v samotném integračním procesu EU. Tudíž jediným způsobem, jak politizovat EU spočívá v úsilí o vyhrazování a kontroverzi. Nakonec se zeptal na regionální rozměr a porovnání české zkušenosti se sousedy.

Tomáš Weiss (Fakulta sociálních věd UK) poděkoval Michalu Kořanovi za tvorbu této ročenky a ocenil ji jako významný zdroj informací a analýzy. Zeptal se, jakým způsobem na sebe navazují jednotlivá témata. Dále vyzdvihl prezentace Vlastimila Nečase a Víta Beneše, a to v první řadě témata domestikace a symbolizace. K tomu by podle vlastního názoru přidal i téma povrchnosti. Podle něj se česká politická diskuze omezuje na symbolizmus, kterému se nerozumí. Premiér pak nerozumí zahraniční politice a nijak se jí nechce zabývat. Proto ji domestikuje a omezuje se na symboly a vztahuje svou zkušenost směrem dovnitř.

Michal Kořan si myslí, že korporativismus může mít velice negativní dopad na zahraniční politiku, což pak bude mít negativní dopad na spojenecké závazky. Rovněž si myslí, že v současné době výzvy, kterým EU čelí, jsou rámcovány ideologickými otázkami. Například sdílení dluhu a otázka solidarity jsou témata zatížená ideologií.

Podle **Vlastimila Nečase** sociální média nestimulují nová témata, ale dosazují nové kontexty a rámcují témata, která předkládají mainstreamová média.

Vít Beneš souhlasil s panem Schneiderem ohledně dopadu integrace v rámci EU na politizaci, jedná se tudíž o strukturální problém. Tato snaha depolitizovat souvisí se selháním demokracie a zkušeností s druhou světovou válkou. Dnes tak můžeme vidět, že politizace vede k růstu nacionalismu. V tom je rovněž odražen problém tzv. *demokratického deficitu EU*. V tomto ohledu evropská integrace umožňuje politikům zbavit se zodpovědnosti a odkázat na tlak „Bruselu“. V této souvislosti uvedl postoj premiéra Sobotky vůči sankcím proti Rusku, kdy byl údajně „nucen“ se k něčemu připojit. I pro média je obviňování „Bruselu“ velice snadné, neboť se jedná o snadný terč, který se nemůže bránit.

Ondřej Ditrych v reakci na Schneiderův dotaz ohledně komparace politiky v oblasti zahraničí a bezpečnosti navrhl, že toto téma může být detailněji zpracováno v příští publikaci.

Ve svém dalším komentáři se **Filip Tesař** zamyslel nad porovnáním australské a kanadské federace, které jsou oproti EU mnohem homogennější, avšak politický proces je často mnohem komplikovanější než v EU.

Studentka doktorandského programu Fakulty sociálních studií v Brně se dotázala na nadcházející summit NATO, a zda Ondřej Ditrych v tomto směru vidí nějaký proces politizace.

Jan Kavan vyjádřil své přesvědčení, že pracujeme v pluralitním prostředí a je nutné porozumět i názorům, které nesdílíme. V tomto ohledu upozornil, že premiér Sobotka porozuměl zahraniční politice poměrně dobře, přestože se jí nikdy v minulosti obzvláště nevěnoval. To se vztahuje i k jeho poslednímu vystoupením v oblasti sankcí. Podobný přístup nakonec sdílejí i země jako je Rakousko, Maďarsko, Kypr a do jisté míry i Itálie. Přijímání sankcí proto nelze brát na lehkou váhu, alespoň proto, že existuje mnoho příkladů, kdy sankce svého účelu nedosáhly. Nakonec neexistuje jiná cesta než jednání mezi zástupci EU, kyjevské vlády, Ruské federace a zástupců povstalců z východní Ukrajiny, bez nichž jednat nelze.

Velvyslanec Slovenské republiky **Peter Weiss** měl dotaz na pana Kořana ohledně schopnosti politických stran samostatně formulovat zahraniční politickou linii, a do jaké míry se spoléhají na expertizu MZV a zahraničně-politických komentátorů. Další otázku směřoval na Vlastimila Nečase a zajímalo ho, jak stereotypy a předsudky ovlivňují vnímání důležitých aktérů mezinárodní politiky.

Vít Beneš reagoval na slova pana Kavana a zdůraznil, že mu nevádí samotný postoj premiéra Sobotky vůči sankcím, ale jeho způsob obhajování své politiky, kdy se vymlouvá na „tlak Bruselu“. Takovým způsobem se premiér zbavuje zodpovědnosti kolektivního rozhodování. Dále pak uvedl příklad, kdy se při podepisování Lisabonské smlouvy tehdejší prezident Klaus rovněž vymlouval na vnější tlak.

Podle **Ondřeje Ditrycha** existuje problém kognitivní disonance v prezentaci pozice v rámci NATO. Výroky (mnohdy neuvážené) českých politiků a ministrů jsou často orientovány

směrem dovnitř, nikoliv navenek. Rovněž se zmínil o článku premiéra Sobotky do časopisu *Foreign Policy*, kdy se sice snažil zviditelnit ČR, ale nebyl příliš přesvědčivý, obzvláště v jeho výzvě zvýšit výdaje na obranu v kontextu českých realit.

Vlastimil Nečas připustil, že stereotypy jsou přítomny vždy, ale v případě České republiky se jim naštěstí nevěnuje velká pozornost. Média nejsou schopna stereotypy bourat a představa, že média budou vychovávat veřejnost je naivní. EU je představena pouze jako efemérní instituce, která si vymýšlí příkazy a omezuje suverenitu. Hlubšímu zájmu médií o EU brání to, že v českém prostředí jí chybí tvář.

Michal Kořan poukázal na krizi politických stran, která se však netýká pouze České republiky. Nedochozí rovněž k inovacím v rámci ideologického směru. V současné době můžeme sledovat růst nikoliv *policy seekers*, nýbrž *office seekers*, a to je významným problémem nastupujících stranických elit. Nakonec se Michal Kořan pozastavil nad tím, že české politické strany naprosto selhaly v rámci navazování zahraničních kontaktů, alespoň se svými sousedy.

II. panel: Česká regionální a bilaterální politika v roce 2013

Moderátor: **Jiří Schneider**, *Pražský institut bezpečnostních studií*

Autoři: **Bronislav Bechyňský**, *Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita, Brno*

Tomáš Dopita, *Ústav mezinárodních vztahů, Praha*

Rudolf Fürst, *Ústav mezinárodních vztahů, Praha*

Vladimír Handl, *Ústav mezinárodních vztahů, Praha*

Ondřej Horký-Hlucháň, *vedoucí výzkumného oddělení, Ústav mezinárodních vztahů, Praha*

Petra Kuchyňková, *Fakulta sociálních studií, Masarykova Univerzita, Brno*

JIŘÍ SCHNEIDER

Pražský institut bezpečnostních studií

Moderátor druhého panelu Jiří Schneider uvedl další část konference a dal jako první slovo Petře Kuchyňkové.

PETRA KUCHYŇKOVÁ

Fakulta sociálních studií, Masarykova Univerzita, Brno

Petra Kuchyňková zdůraznila roli Ruska v ČZP v roce 2013 a upozornila, že tento rok byl přehrou před dramatem v roce 2014. V roce 2013 tomu bylo 20 let, co byly navázané diplomatické vztahy s Ruskem. V té době se někdy objevovaly problémy v česko-ruských vztazích, ale zatím se je vždy podařilo překlénout. Rok 2013 nadále přinesl kontinuitu diskurzu v rámci česko-ruských vztahů. Petra Kuchyňková také zmínila fakt, že česko-ruské vztahy vyzdvihoval jako podstatné téma ve své prezidentské volební kampani i nynější prezident Zeman.

Dále podotkla, že pád vlády Nečase a nástup úřednické vlády způsobilo oslabení polarizace diskurzu, na které se zejména podílel Karel Schwarzenberg, který nabádal k tomu, aby chom dávali pozor na kvalitu režimu v Rusku. Nová úřednická vláda neměla silnou strategii vůči Rusku a vztahy s ním. Dále naznačila vnější kontext, který se značil hlavně událostmi ve

východní Evropě. Témata se týkala hlavně Asociační dohody Ukrajiny s EU, Euroasijské unii a celkově rusko-ukrajinských vztahů. Petra Kuchyňková naznačila, že některé věci týkající se ruské zahraniční politiky se již v roce 2013 daly číst mezi řádky.

Dále Petra Kuchyňková stručně vyjmenovala témata, kterým se v ročence detailněji věnuje. Co se týká diplomatické dimenze, tak hodně probíraná otázka je obsazení postu českého velvyslance v Rusku a návštěva premiéra v Rusku. Pokračovala ohodnocením ekonomické dimenze v rámci česko-ruských vztahů v roce 2013, které se projevovaly většími problémy ruské ekonomiky. Nicméně, se jedná o perspektivní dimenzi v rámci vztahů mezi ČR a Ruskem.

Na závěr Petra Kuchyňková konstatovala, že 2013 je rok nedokončených témat česko-ruských vztahů. Nová vláda navíc nehovoří v těchto ohledech jedním hlasem, dlouhodobě zde hrají roli osobní názory. Také připomněla, že s ohledem na vztah Ruska a EU, unijní politika vůči Rusku nepoškozuje vztahy s Ruskem. Na závěr svého projevu položila Kuchyňková otázku do publika i ke všeobecnému zamyšlení: *Jakou zahraniční politiku chce mít ČR vůči Rusku? A proč?*

ONDŘEJ HORKÝ-HLUCHÁŇ

vedoucí výzkumného oddělení, Ústav mezinárodních vztahů, Praha

Ondřej Horký-Hlucháň se zabýval otázkou rozvojové spolupráce, a jakou úlohu zde zastává ČR. S ohledem na analýzu zapojení a úlohu ČR v zahraniční rozvojové politice je potřeba brát na zřetel následující faktory: jaké jsou schopnosti rozlišování; jaká je míra exekutivizace a polarizace. Ve svém vstupu pan Horký-Hlucháň také zmínil bilaterálními vztahy se subsaharskou Afrikou, které jsou stále do značné míry afektovány rolí mezi-korporátních obchodů. Podle jeho slov přetrvávají české mediální stereotypy a je nízká polarizace daného tématu. Naposledy bylo toto téma otevřené při znovuotevření zastupitelského úřadu ČR v Dakaru. Dále zmínil jako hlavní téma v kontextu ČZP české angažmá v Mali.

Naznačil, že možnosti rozpočtu na tuto bilaterální složku nejsou dostatečně využité. Na druhé straně míní, že vyšlo posílení spolupráce s Gruzii a Moldavskem. Pan Horký-Hlucháň hovořil o ukončení spolupráce na zahraničních misích a o udržitelnosti projektů. Připomněl dvojznačnost v rozvojové politice během období vlády Rusnoka.

Dále Ondřej Horký-Hlucháň uvedl, že je pro ČR těžké vychýlit se jiným směrem zahraniční politiky se zeměmi z dané oblasti. Na závěr svého přednesu nastínil budoucí vývoj agendy rozvojové spolupráce, kde vidí prostor pro politizaci oblasti a místa pro veřejnou diplomacii. **Jiří Schneider** dále podotkl, že i přes škrty rozpočtu je rozvojová spolupráce nedotčená. Problém je, do jaké míry jsou české subjekty schopny zapojit se do Rozvojového fondu.

VLADIMÍR HANDL

Ústav mezinárodních vztahů, Praha

Vladimír Handl představil ČZP vůči Německu a vztahy s ním. Zmínil dvě výhry: téma evropské integrace a spolupráci v dalších sektorech. Nicméně také připomněl fakt, že česko-německé vztahy byly ovlivněny pádem Nečasovy vlády. Dále také celkem negativně působily prezidentské volby, kdy německé téma sehrálo jistou roli. Avšak podle slov pana Handla negativní aspekty měly spíše menší dopad.

Dále konstatoval, že rok 2013 značil přestávky v kontaktech na vysoké úrovni, dostávalo se spíše na kontakty zemské a pracovní. Největšími tématy byly následující: dramatický vývoj vztahu ČR s EU (např. hlásání se nového prezidenta Zemana k EU federální unii) a přibližování se k německému pojetí stabilizace eurozóny.

Co se týče ekonomiky, tak pan Handl míní, že Německo je nadále důležitým partnerem v exportu a importu. Nicméně, také dodal, že přitažlivost českého trhu pro investory se snižuje. Podotkl, že v oblasti vojenské spolupráce se Německo snaží o vůdčí roli. Na závěr také naznačil, že Nečasova návštěva v Bavorsku byla vnímána pozitivně a podařilo se tak vylepšit vztahy s Bavorskem. Tento krok přinesl posun na úroveň mezivládní konzultace s Německem. Naopak Rusnokova vláda zaznamenala nedostatečnost a netransparentnost procesu. V oblasti regionální spolupráce je stále potřeba aktivního posilování spolupráce. V dané oblasti je politika spíše technokratická a diskontinuitní.

Jako důležité aktéry, kteří také ovlivňovali česko-německé vztahy, uvedl pan Handl Karla Schwarzenberga a Petra Nečase a jejich vztah k EU. Téma EU bylo tedy jedno z mála polarizací diskurzu. Obecně docházelo především k adaptaci české politiky německým směrem.

RUDOLF FÜRST

Ústav mezinárodních vztahů, Praha

Pan Fürst se zabýval tématem vztahů se zeměmi Dálného východu. Na začátku svého vstupu Rudolf Fürst vzpomínal na rok 2003 a začátek česko-čínských vztahů. Ve vztahu Číny k postkomunistické Evropě se jednalo o znovuobjevování této části Evropy. Rudolf Fürst zdůraznil fakt, že se jedná o bezprecedentní záležitost a zcela nový přístup ze strany Číny – dříve ČR s Čínou měla asymetrický vztah. To je dle Rudolfa Fürste pro nás příležitost, jelikož vztahy ČR s Čínou představují neobvyklé obzory. Dříve bylo Česko vnímáno jako země, co s Čínou měla špatné vztahy (mezi ostatními zeměmi ČR vystupovala jako nejvíce asertivní aktér vůči Číně) – to ale až do pádu vlády Nečase. Pan Fürst připomněl, že se otevřely nové obzory, obzvláště tím, jak Čína utvořila regionální seskupení 1+16 (země střední a východní Evropy), kde velmi aktivní je v tomto projektu Polsko.

Rok 2013 pak přinesl restartování česko-čínských vztahů. To se jeví např. tím, že prezident Zeman má vlastní názory na Čínu jako na ekonomického partnera. Pan Fürst také zmínil zformování česko-čínské komory a uspořádání investičního fora, které představilo předstupeň pro dnešní pozici nové vlády, která je dnes výrazněji pro-čínská.

Zároveň Rudolf Fürst dodal, že zlepšení probíhalo na politické úrovni, ale nedostává se nám mnoho čínských investic. Korejská republika například představuje největšího investora dodnes. Čína je však pro nás stále o jeden číselný řád vzadu. Pan Fürst dodal, že Čína vnímá politickou úroveň citlivěji než my, protože my nemáme vztah k ceremoniální stránce politiky, kterou oni značně vnímají. Zatím se tedy zdá, že se vztahy zlepšily.

TOMÁŠ DOPITA

Ústav mezinárodních vztahů, Praha

Tomáš Dopita se zabýval ČZP vůči Balkánu v roce 2013, která se značila směsí proaktivního přístupu a ve světle Euroatlantické integrace tzv. západního Balkánu a reaktivního vyrovnávání se s následky převážně ekonomického rázu. Co se týče integrační politiky ČR,

tak v roce 2013 byla prohloubena na konceptuální úrovni, kdy MZV vytvořilo konceptuální dokument týkající se přístupu ČZP na Balkáně. Pan Dopita připomněl, že ČR má dlouhodobě o Balkán zájem.

Reaktivní politika sejevila vyrovnáváním české ekonomiky z investic do zemí Balkánu. Čeští aktéři vystupovali aktivně, jelikož šlo o velkou částku investovaných peněz, např. do Albánie a Rumunska. Tomáš Dopita připomněl, že rok 2013 byl rok, kdy poprvé došlo k distribuci rozpočtu do neziskových organizací, které chtějí Balkánu pomáhat s evropskou integrací.

Podle Tomáše Dopity je ČZP kontinuální v polarizaci ve vztahu ke Kosovu, respektive k Srbsku. Uvedl příklad prezidenta Zemana, který je protikosovský. Prezident potvrzuje svůj postoj tím, že stále nebyl jmenován český velvyslanec v Kosovu. Navíc v Parlamentu protikosovská frakce posiluje. Otázkou se tak stává budoucí vývoj ve vzájemných vztazích. Jako dlouhodobé problémy zmínil pan Dopita Makedonii, Bosnu a Hercegovinu, o kterých se moc nediskutuje.

BRONISLAV BECHYŇSKÝ

Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita, Brno

Dle slov Bronislava Bechyňského nepřinesl rok 2013 žádné zásadní změny ve vztahu k Blízkému východu. Připomněl fakt, že ČR se dlouhodobě zajímá o tento region, především o ekonomickou spolupráci. Dále zmínil, že česká diplomacie je limitována politickou a bezpečnostní situací v daném regionu. Faktory vnitropolitické krize v ČR, zasednutí nové vlády a nový prezident mělo však částečný vliv na vztahy s Blízkým východem.

S Izraelem vykazuje ČR nadále dobré vztahy. V roce 2012 bylo ČR proti statutu Palestiny na půdě OSN a zároveň prezident Zeman projevil přání přesunutí české ambasády do Jeruzaléma, což vyvolalo velkou kritiku z arabské strany. Tím se dle pana Bechyňského vztahy s arabskými zeměmi zkomplikovaly. Navíc přišlo ochlazení vztahů po Arabském jaru v roce 2011, kdy jsme přišli o partnery, jako byla např. Sýrie. ČR se nemohla plnohodnotně angažovat v této zemi, se kterou měla dříve dobré obchodní styky. Došlo tedy jen k základní humanitární výpomoci.

Další důraz v oblasti vztahů na Blízkém východě je kladen na Egypt, který byl vždy naším spojencem. Vzhledem k politické situaci v Egyptě MZV vydalo varování před cestou do této zemi. Podle Bronislava Bechyňského vztahy s Egyptem byly proto také ovlivněny. Nedošlo ani k žádné společné návštěvě politických představitelů. Co se týče Maroka a Tunisu, které přistoupily do sousedské politiky EU, ČR provedla několik zahraničních investic. Naproti tomu Alžír a Libye jsou na samém okraji zájmu. Bronislav Bechyňský navíc zohlednil vztahy s Afghánistánem, které jsou dlouhodobou prioritou ČZP. Celkově hodnotil pan Bechyňský ČZP ve vztahu k Blízkému východu jako reaktivní.

Otevřená diskuze

Po úvodních slovech z II. panelu konference byl dán prostor pro otázky a otevřenou diskuzi. **Jiří Schneider** ještě podotkl, že důležitá je analýza rizik. Některé jsou analyzovatelné, ale některé jsou dokonce nepředvídatelné. Na evropském trhu je míra nepředvídatelnosti nízká, ale dále od Evropy roste. Proto je zapotřebí syntetičtější pohled. Dále zmínil relevantnost konzulárních případů a diplomatické služby. Slovo služba však samo o sobě naznačuje limitovanost prostředků a potřebu pravidel. Jiří Schneider nakonec připomenul, že zdaleka

nebyly prezentovány všechny kapitoly a zároveň navrhl otevřít diskuzi o Turecku, jelikož je to země klíčová a není české politice lhostejná.

Jako první vznesl dotaz **Tomáš Weiss**, který se zeptal k čemu je příležitost v česko-čínských vztazích, jak mýnil ve své prezentaci Rudolf Fürst. Dále se ptal Filip Tesař na čínské půjčky a ozvěny od Číňanů vůči české politice. **Rudolf Fürst** odpověděl na otázku Tomáše Weisse, že příležitost je ve všem. Čína nás začíná vidět, vzájemné diplomatické vztahy se rozmrazily a je naše snahy o dodržování lidských práv pro ni nejsou důležité. Problém však je, že se s námi nechtějí bavit. Důvodem je to, že ceremoniální jednání je u nás zmražené, a proto je domluva náročná. Dle slov Rudolfa Fürsta by bylo dobré do této problematiky více zainvestovat. Navíc podotkl, že jsme formálně v již zmíněné *1+16* a jsme tak i více v kurzu.

Dále **Tomáš Dopita** reagoval na navrženou diskuzi o Turecku. Zdůraznil významnost evropské otázky integrace Turecka a zmínil, že se setkáváme s názory, že Turecko nepatří do EU, ale není uveden důvod, proč by tomu tak mělo být. Proto navrhl, abychom na relevantním odůvodnění zapracovali víc. Dále podotknul, že Turecko se čím dál tím víc přiklání k Evropě a ve vztahu k Balkánu hraje významnou roli.

Bronislav Bechyňský ohodnotil potenciál Turecka jakožto politického i obchodního partnera, ale zároveň si postěžoval na problémy s válkou v Sýrii a vyhrocenými událostmi v Iráku, které musí teď Turecko „ustát“.

Pan **Schneider** tuto část diskuze ukončil poděkováním autorům a dal slovo Barboře Fialové a Zuzaně Gruberové, které přednesly prezentaci o *Dokumentovém centru české zahraniční politiky*.

Prezentace nového on-line *Dokumentového centra české zahraniční politiky*

BARBORA FIALOVÁ A ZUZANA GRUBEROVÁ

Ústav mezinárodních vztahů, Praha

Nejprve se ujala slova **Barbora Fialová**, která představila základní informace a cíle nového projektu ÚMV. Ocenila také skvělou možnost prodiskutovat případné návrhy s vědci a ostatními účastníky konference. Tento nový projekt by měli užívat zejména badatelé a následně i širší veřejnost. Obsah databáze by se skládal z dokumentů zabývajících se ČZP, jelikož hlavní cíl je kompletní web o ČZP. **Zuzana Gruberová** doplnila prezentaci o fungování aktuálního stavu a informovala, že je používán systém *Clavius*. Cílem je na jednom místě nashromáždit co nejvíce dokumentů. Pokryté je sedm institucí: Ministerstvo zahraničních věcí, Kancelář prezidenta republiky, Vláda ČR, Ministerstvo zahraničního obchodu, Poslanecká sněmovna ČR, Ministerstvo průmyslu a obchodu a Senát. Do budoucna by projekt měl sloužit k vyhledávání dokumentů, ke knihovním službám, pro tiskové služby a média, dále i jako blog, kde by získané informace mohly být využité k interpretaci. **Barbora Fialová** pokračovala s představením fungování projektu. Nakonec navrhla diskuzi o případných podnětech a dotazech týkajících se tohoto projektu.

Michal Kořan ocenil velkou snahu a práci vynaloženou k vytvoření projektu a připomněl, že web je teprve na začátku. Pan **Schneider** chválil propojení publikací analytických s faktickými tabulkami, které MZV vyprodukuje.